

تیدابو و بزوری له دوا قوناخی نه خوشی دا . رووده دات .
 ژارای بوون (تسمم) : ناوگی گه دهی تیدابو و نه وهی لیره دا زور
 گرنگه دهی نه خوش له ژر چاودیری به کی زور باشه زو
 چاره بکرت .

برگه نه گرتنی دهرمانه کانی وه کو سالیسلهیت و له ناویدا :
 ناوگی ناو گه دهی تیدابو و باشتر وایه له به کارهینانی دهرمانه که
 دوور که ویتوه .

حاله تی دهرمانگری (حالات عصبیه) : له کاته دا رشانه وه که
 له شیوهی ناو دایه وه هندی نیشانه کانی بریتن له (چوزانه وه
 - اهاجه) و شهرزه یی و دوودلی (قلق) .

هویه میکانیکیه کانی : ناوگی ناو گه دهی له رشانه وه دا به دی
 ده کرت و له نه نجای په نجه مژن ، نالوکوتن ، هه و کرتنی گه روو
 ههوا قوت دان په پیداده ییت .

زیاد بوونی پاله به ستوی ناوه وهی میشک : هم هویه هیچ
 په یوه ندی نیه به خورا که وه له ناویدا ناوگی گه دهی هیه و به تونندی
 هه لدانی بو دهره وه په یوه ندی هیه به هه و کرتنی په رده ی
 داپوشه ری میشکه وه (التهاب السحابیا) که ده یته هوی گران
 (امساک) ، بوورانه وهش روونادات .

ههره ها له هویانه یی که له تمه نی جیای مندالدا دهن
 به روودانی هم حالته ته :

خوراک پیدانی کم : تمهش له مندالندا له روژی
 له دایک بوونوه تا کو تمه نی سی مانگی رووده دات و رشانه وه که ی
 نه و ماده هیه تیدابو که له پیشتر پی دراوه ، نیشانه کالیسی
 برسیه تی ، گریان ، ههوا قوت دان و قاچ راوه شاننده .

شیوانه زگاکه کانی وه کو بوونی به کی له جوره کانی قوری ، که
 له سرد می ساوایه تیدا ده یته هوی رشانه وه له ناویدا شیرو لینگاو
 به تونندی هه لدان و بی تارامی له سرد مندال سهرنج ده در .

تسکی دهرجهی دواوهی گه ده Pyloric Stenosis : له
 مندالندا ده یته هوی رشانه وه که تمه نیان له تیوان ۲ هفته تا چوار
 هه یقه ، له ناویدا گلوه شیر ، لینگاو و خوتن هن وه به تونندی
 هه لی ده داته دهره وه .

له سردهای تا لی هاتندا : تمهش له مندالی گه وره تردا
 رووده دات و هیچ جیا که ره وه به کی تایه تی نیه و پله ی گه رمای له شی
 نه خوش به رزده ییتوه .

رشانه وهی دهوری : له مندالندا ده ییت که تمه نیان له دوو

له گه کم ناره زووی خواردن ، ووشک بوونوهی له ش ،
 کم بوونوهی کیس و بزکردنی ماده و شله ی زور . له رشانه وهی
 ده وریدا که بزوری که له نه خوشخانه کاندای رووده دات و په یوه ندی
 هیه به تمه من و چونه تی پیک هاتی له ش و به رگری نه خوشیه کانی ،
 به گران رویشتن به ری دا ، سه ری شان ، ژانه سک ، زوونوره
 بوون ، باویشک لی هاتن و خه الووی و خه ولیکه وتن
 جیا ده کرتیه وه ، وه هر شتیکی بدریتی له ریگه ی ده مه وه زوو
 ده ییتیه وه و به کسر ووشک هه لاتیوی (جفاف) لی دیاری ده دات
 و نه کیتونه کانی له میزدا سهرنج ده درین و له هه ناسه شدا بو نیان هیه
 وه پله ی گه رمای له شی نه خوشه که به رزده ییتوه به راده ی ۱ - ۲ پله
 سه ربه ره و زور تر له پله ی ناسای . هم جوره ی رشانه وه بو ماوه ی
 (۳ - ۴) روز به رده وام ده ییت ، خول شیوه سالی دووسی جار
 ده گه ریته وه .

هویه کانی تووش بوونی رشانه وه :-

نه و حاله تانه یی که ده بنه هوی رشانه وه له هه موو تمه نه کاندای
 بریتن له و هویانه یی که په یوه ندیان به خواردن هیه له گه تمه من ،
 ناره زووی مندال ، جوری خواردن ، باری ته ندروستی مندال و
 نه زانی ریگه ی خواردن پیدان ، له کاته دا که ده رشیته وه هه مان
 نه و خواردنانه دینیه وه که له پیشدا خوار دوونی و گلوه شیر میوی
 تیدا ده ییت له سرد می ساوایه تیدا .

وه له هوی کانی که په یوه ندیان به چهند حاله تیکی نه خوشی هیه
 وه کو : هه و کرتنی گه ده که له رشانه وه که پیدای خواردن ، لینگاو
 خوینی تیدابو به ژانه . هه و کرتنی ریخوله کویره له سرد تادا خواردن
 و پاشان زهرداو Bile یش دینیه وه و ژانه سکی له گه لدایه .

ههره ها نه و نه خوشیانه یی که له ژارای بوونوه په پیدابون
 خواردن و ناوگی گه ده و ووشک بوونوهی خیرای لی دیاری
 ده دات :

کو خهره شه : له باره دا رشانه وه که خواردن و لینگهوی تیدابو
 له کاتی خوار دندا یان به کسر دوا ی خواردن ، یان دوا ی کوخه
 رووده دات .

نه خوشی شه کره : له رشانه وه که پیدای خواردنی تیدابو نه خوش
 هه ست به بوورانه وه Coma ده کات .

نه خوشی به کانی گورچیله : له کاته شدا ناوگی ناو گه دهی

سَـ بهر و ژور تره ، خواردن . ئاووگه گه ده به تنها له و شتانه ن که
چـ شانه وه که دان .

خاوو بوونه وهی ماسولکه کانی سورینچک : له حەرد می
ـ وایه تیدا ده بیته هوی ئەم دەرده . خۆراک ، لینجاو هەندی
حزیش خوین دیارده بیت . وه له هویه کانی زیاتری رشانه وه بریتین
ه کاویژکردن ، زیادی بری گلوتین ، نارنجکی ی بۆری خوینه کان ،
سورینچک گگیران ، بوونی ته نوچکه ی بیانی له سورینچکدا ،
خرابی ی ریخۆله کان ، نه مانی په نکریاس ، خراپ پیک هانتی
رینکه وده رچه ی کۆم ، ئاوسانی جگه رو په نکریاس ، برینداربوونی
که له سه ر ، سه ره تانی میسک ، تیک چوون به هوی جووله کردن
(وه کو تیک چوونی ناو ئوتومیل) ، هه وکردنی به شی سه ره و
خواره وهی کۆنه ندای هه ناسه دان ، به کارهینانی هەندی جووری
دەرمان (وه کو ئەسپرین ، دایجیتال و دژه زینده کان و هویه
نەفسی به کان و زوری تر . .

چۆنیهی چار دپیری کردن و چاره کردنی مندال :

بۆ چاره کردنی هەر دهر دیک که مندال پی یه وه ده نالینی ده پی
له پینخه وه هویه تووشکه ره که ی بزانی و به گۆیره ی توانا به ره ه لستی
لی بکری و رینگی چاره ی گونجاوی بۆداین بکری .
رشانه وهش له بهر ته وهی هویه کانی زانراون که واته ئەو که سه ی
که چاودیزی منداله نه خو شه که ده کات له ماله وه یان له نه خو شخانه
ده توانی وورده وورده به ره و چاک بوونه وهی به ریت . گزنگی دان
به پاک وخواپنی له شو و جل و بهرگ و شوپن و ریک خستی
خواردن پیدان له باره ی کات ، جووری خۆراک ، ته مەنی مندال ،
ئاره زوو کردنی رینگی پیدانی ، چۆنیهی باری مندال و شاره زانی
ولیهاتووی ئەو که سه ی خوارده که ده دات و گونجانی خۆراکه که
له گەل باری تەندروستی مندال . . چۆنیهی له باوهش کردنی مندال
ئەگەر ساوا بوو کاتی خواردن پیدانی وه ئەگەر له ناویشکه دا بوو ده پی
سه ری بهرزی بکریته وه ، کانی رشانه وهی ده پی بخریته سه رلا
ته نیشت وه یان ده ست به ناوچه وانیه وه بگیری و دواپی ده پی ده می
پاک بکریته وه ، به هیواشی خواردن پی بدی و ده پی له کانی
خوارندا پشو و بدات ، ئەگەر شیر به مەمه که شوشه پیدرا ده پی
له بلتی ههوا به تال بکری و پاک رابگیری ۹ نه هیشتی
له قووت دانه وهی ماده کانی رشانه وه دیسان رینگی به کی باشه بۆ
ررگار کردنی مندال له خنکان و لی پیس کردنی دەرده که ی . له گەل

سەرنج دانی کاتی رشانه ره و برو ره ننگ و بۆن و ژماره ی جاره کان و
په یوه ندی به خواردن و ئەو مادانه ی که تیدایه و هیلنجدان
nausea و جو ره که ی .

سه ره رای تینی کردنی باری تەندروستی و نەفسی مندال :
ههروه ها ددان پاک کردنه وه و ده م و چا و شوپن و خو دانه بهر خور ،
هه وای پاک هه لمژین ، گزنگی دان به پیست و جل گۆرین
تۆمه ر کردنی تینی پیویست له سه ر نه خو شه که و پیدانی شله و ئاووگی
میوه و گلۆکۆزو هەندی خواردن حووکمی که م رۆن و نانی گه رم و
هه نگوین و هیلکه و چای شیرین به لام ئەگەر زیاتر به رده وام بوو
رشانه وه که ی ده پی شله ی گونجاوی له رینگی ده ماری
خوین هینه ره وه بدیتی . دلنه وای کردن ر ماندوو نه کردنی و
سەرنج دانی چۆنیهی رشانه وه (به شیبوهی هه لدان یان به زه حمت)
له ئاگاداریه کانی ترن بۆ نه خو ش .

چاره کردنی هه موو ئەو دهر دانه ی که مندال تووشی هاتوه یان
به رگری کردن له روودانیان وه کو کوتان (تلقیح) دزی کۆخه ره شه ،
تالی هاتن ، ئینفلونزا ، سیل و شیوانه زگاکیه کان ، بردنی مندال بۆ
نه خو شخانه له کاته کوت و پیره کاندای وه کو ژاراوی بوون ،
ریخۆله کویره . ههروه ها بۆ چاره کردنی نه خو شی به هه وکردنه کان و
رشانه وهی ده وری و ئاوسانی جگه رو په نکریاس و وه ستان
له به کارهینانی هەندی له دەرمانه ناپیویسته کان . ههروه ها
به رگری کردن له وو شک بوونه وه و ئاماده کردنی مندال بۆ یاری کردنی
بۆ دوور که و ته وه له په نجه مژین و خووی خراپ . وه پیویسته له سه ر
(په رستاری – Nurse) مندالان که دایک فیرکات چۆن گزنگی
به مندال بدات له هه موو باریکه وه که پیویستی به تی ، بۆ بوور
که و ته وه له هه ر گپوگرفتی و چاره کردنی ئەگەر تووشی منداله که ی
هات . .

ئەم سه رچاوانه ی که به کهرهاتوون :

- 1 – Paediatric Nursing
by – Margaret Duncombe Barbara F. Weller 5th edition
1980
- 2 – Pediatrics
Edited by
– Mohsen ziai, M.D with
– Charles A. Janeway , M.D
– Robert E. Cooke , M.d Second edition 1975.